

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 1397-0534

No 44, 2007, pp. 21--43

Publisher: Retorikförlaget AB

Author Olav Vaagen, University of Stavanger.

Title "An interpretative online approach to the study of a letter writer's rhetorical accommodation process during text elaboration" [Fortolkende retorisk sanntidskritikk. Studie av en brevskrivners retoriske arbeidsprosesser].

Abstract This article is concerned with the rhetorical accommodation process of one writer in her laborious and troublesome task of producing a fictitious, private letter to a friend. The overall objective of the study is to present a crossover approach between the field of rhetorical criticism, the field of writing research and the field of communication theory. The goals are threefold: A. to introduce the key logged text as an object of study to the field of rhetorical criticism B. to supplement key logged writing research with a hermeneutical approach to the linear text and with a shift of focus to communicative and rhetorical text levels C. to test the explanatory power of basic concepts in socio-interactive models on empirical material.

As a historical background, writing research from the last 40 years, and from which key logging studies origin, is presented.

Keywords key logging, rhetorical criticism, writing process, close reading.

*Olav Vaagen er cand. philol. i nordisk språkvitenskap og arbeider som universitetslektor ved Institutt for allmennlærerutdanning og spesialpedagogikk, Det humanistiske fakultet, Universitetet i Stavanger.
E-post: olav.vaagen@uis.no*

Olav Vaagen:

Fortolkende retorisk sanntidskritikk

Studie av en brevskrivers retoriske arbeidsprosesser

Retorisk kritikk handler gjerne om teksters retoriske funksjon innenfor historiske, kulturelle og sosiale kontekster.¹ I foreliggende artikkel er fokus imidlertid flyttet bort fra slutteksten og over på de mange flyktige, kladdepregede og fragmentariske underveistekstene som produseres i løpet av et skrivearbeid, og som til sammen danner sluttekstens tilblivelseshistorie. Gjennom ei fortolkende nærlesing² av én slik kronologisk ordnet genesetekst søkes det innsikt i retoriske arbeidsprosesser og drivkrefter bak den fortløpende tekstutviklinga. Forsøket på å utvide tekstbegrepet innenfor retorisk kritikk, og dermed kople retorikk opp mot nyere skriveforskning, ledsages av en presentasjon av skriveteoretiske fagtradisjoner som sanntidsorientert skriveforskning er sprunget ut av.

UTGANGSPUNKTET FOR DENNE STUDIEN er at en prosess best kan forstås hvis den kan observeres mens den utfolder seg. Ønsker man derfor å studere retoriske problemstillinger knyttet til *skrivning* framfor til det *skrevne*, er man avhengig av en analysestekst som avtegner den tekstuelle prosessen på en reliabel måte. I foreliggende studie er den forskningsmessige tilgang til en slik tekst nært knyttet opp mot den tek-

1 Se for eksempel Michael Leff, "Fortolkende retorisk kritikk. Et casestudie av Martin Luther Kings "Letter from Birmingham Jail"", *Rhetorica Scandinavica* 26 (2003): 6-19

2 Om fortolkende/kritisk retorikk: se James Jasinsky, "The Status of Theory and Method in Rhetorical Criticism", *Western Journal of Communication* 65, (2001): 249-270

nologiske utvikling. Skriveforskeren Christina Haas kommenterer dynamikken mellom endret teknologisk kontekst og nye forskningsmuligheter slik:

As is often the case, new situations – in this case new technological contexts and situations for writing – bring to the fore aspects of writing that may have been there all along, but that have not been previously noticed.³

Det er derfor allerede innledningsvis på sin plass å gi en kort presentasjon av et teknologibasert analyseverktøy som de siste tiår er blitt brukt i skrivestudier der forskningsobjektet har vært av prosessuell art.

Dataprogrammer som registrerer alle tastatur- og museoperasjoner en skriver utfører i løpet av arbeidet med teksten, går gjerne under betegnelsen *logging-verktøy*. Dette frambringer en kronologisk ordnet tekst, lineærteksten, som sørger for at man i etterkant kan følge sluttekstens tilblivelseshistorie i detalj i rekonstruert sann-tid (*online-studier*).⁴ Alle utførte tekstrelaterte operasjoner, som eksempelvis inn-skriving, flytting og sletting av elementer, vil dermed kunne avleses. Logging-programmene tillater også avspilling av den skrevne teksten så mange ganger som det er behov for, slik at forskeren sikres verdifull visuell kontroll med den skrivinga som faktisk har funnet sted, og ikke utelukkende er avhengig av å forholde seg til en kompleks, kodifisert tekst. Programmene er gjerne også utstyrt med en statistisk pakke til bruk for kvantitativt analysearbeid. For skriver fungerer slike programmer som tekstbehandlingsprogrammer med de mest brukte redigeringsmuligheter tilgjengelige.

Hva er det så for slags skriveforskning vi her taler om? Kirk P. H. Sullivan og Eva Lindgren⁵ er den første bok som samler arbeider av ledende forskere innen online-feltet, og gir en oppdatert oversikt over status quo når det gjelder programvare/teknisk metodologi, sentrale forskningsemner og studier av mer anvendt/pedagogisk art. I innledningskapitlet oppsummeres kjerneområdene for loggingbaserte skrivestudier som "the study of pause location, pausing in relation to planning and discourse production, and revision behaviour".⁶ Det framgår av boka at forskningsobjektene gjerne er av mikrotekstuell/grammatisk art og altså ofte knyttet til pause-problematikk. Typiske problemstillinger kan være: Hvordan er det metodisk mulig og hensiktsmessig å definere en pause, og hvordan knyttes pauser opp mot ulike tekstnivåer? Den påfallende interessen for pauserelaterte problemstillinger har sammenheng med at logging-studier springer ut av kognitiv skriveforskning (se pkt. 1A), der det overordnede mål er å få innsikt i skrivers bakenforliggende, mentale strategier under skriveprosessen. Man antar da at pauser brukes aktivt i planleg-

3 Christina Haas. *Writing Technology: Studies on the Materiality of Literacy* (New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass., 1996), 117

4 I virkeligheten vil "lineærteksten" være et abstrahert samlebegrep for summen av relevante lineærtekster et program produserer i forhold til en konkret studie, fordi hver av tekstene viser ulike sider ved den kronologiske skriveprosessen. Jf. Appendix I, som eksemplifiserer én slik tekst knyttet til foreliggende studie.

5 Kirk P.H. Sullivan og Eva Lindgren (red.). *Computer Keystroke Logging and Writing: Methods and Applications*. Studies in Writing Vol. 18, (Elsevier, 2006)

6 Kristyan Spelman Miller og Kirk P. H. Sullivan, "Keystroke Logging: An Introduction", i: *Computer Keystroke Logging and Writing: Methods and Applications*, 1-9, 8

gingsarbeidet, og prøver å finne spor av dette igjen i tekstprosessen. Logging-studier er videre preget av spørsmål angående tekniske avgrensninger og operasjonaliseringer, en konsekvens av at forskningsfeltet i høy grad bruker kvantitative metoder, med målinger av verdier på utvalgte lingvistiske og tekstlingvistiske variabler. Resultatene blir gjerne presentert som frekvenser i figurer, grafer og indekser. En noe atypisk studie i nevnte bok er Eva Lindgrens og Kirk P. H. Sullivans presentasjon av sin LS-taksonomi, en taksonomi som er ”product- and processoriented and focuses on both the location of the revisions and their effect on the online text.”⁷ Også denne studien opererer med pausen som kategori, og er opptatt av grammatiske variabler og kvantitative målinger, men den er bredere anlagt ved også å inkludere makrostrukturer og planleggingsaspekter i skriveprosessen. Her vises eksempler på hvordan revisjoner på ulike tekstinivåer kan kartlegges og forstås i forhold til den framvoksende teksten. Forskerne erkjenner nødvendigheten av, og vanskene med, å *tolke* tekstobservasjonene for at disse skal kunne bidra til innsikt i skriveprosessen.

Foreliggende studie bryter med den kvantitative tradisjonen ved nettopp å gjøre fortolkninga av den *totale* tekstprosessen til det *sentrale* og ved ikke å ha et generaliserende formål knyttet til enkeltvariabler. Det gis tvert imot en sammenhengende retorisk lesning av én kronologisk ordnet tilblivelsestekst. Dermed søkes det innsikt i retoriske arbeidsprosesser hos skriver – strategier på et tekstinivå som lenge har ligget skjult for forskningsmessig tilgang – dels i skrivers tanker, dels i papirkorga og dels i oppmerksomheten om tekstproduktet alene, der alle spor av prosesser er visket ut. Hensikten er å supplere og utvikle felt som til nå er lite beskrevet i forskningslitteraturen. A. Ved å inkludere rekonstruert sanntidstekst i den retoriske kritikks tekstbegrep utvides fagdisiplinens interessefelt til også å omfatte retoriske arbeidsprosesser. B. Ved å gjøre bruk av *kvalitativ* metode (fortolkende nærlesing) på et *kommunikativt og retorisk tekstinivå* økes bredden i loggingbasert skriveforskning metodologisk og emnemessig.⁸ C. Ved å anvende sentrale begreper fra utvalgte sosio-interaktive kommunikasjonsmodeller på empirisk materiale, testes forklaringskraften i modellene, som i likhet med deler av kritisk retorikk er dialogisk orientert (jf. pkt. 1C).⁹ Studien representerer alt i alt et crossover-perspektiv på fagfeltene retorisk kritikk, skriveforskning og kommunikasjonsforskning.

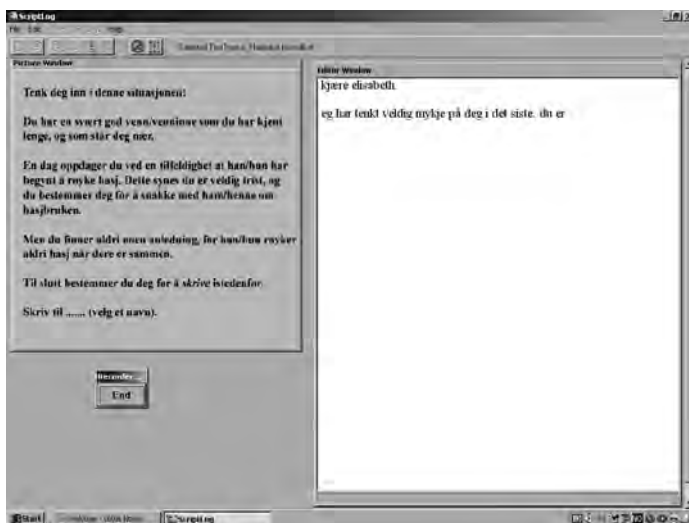
Registreringene er blitt gjort via logging-programmet *ScriptLog*.¹⁰ Som en illu-

7 Eva Lindgren og Kirk P.H. Sullivan, ”Analysing Online Revision”, i: *Computer Keystroke Logging and Writing: Methods and Applications*, 157-188, 159

8 Kerstin Severinson-Eklundh og Py Kollberg, ”A Computer Tool and Framework for analysing Online Revisions”, i: *The Science of Writing. Theories, Methods, Individual Differences and Applications*, red. Michael C. Levy og Sarah Ransdell (Lawrence Erlbaum Associates. 1996), 182, nevner fire nivåer innen skriveforskning som kan nyttiggjøre seg sanntidsanalyser: 1. tekstredigeringer 2. lokale revisjoner 3. fortolkede revisjoner og revisjonsepisoder 4. skrivers overordnede retoriske mål. Forfatterne etterlyser studier på nivåene 3 og 4.

9 Ragnar Rommetveit. *On Message Structure: A Framework for the Study of Language and Communication* (London: Wiley, 1974) og Martin Nystrand, ”A Social-Interactive Model of Writing”, i: *Written Communication Series, Vol. 6:1*, 1989.

10 Sven Strömqvist og Henrik Karlsson. *ScriptLog for Windows - User's Manual. Technical Report* (Lund universitet, Avdeling for lingvistik, og Høgskolen i Stavanger, Senter for leseforskning 2002)

Figur 1: ScriptLog i bruk. Frys-bilde fra et tidlig stadium i skrivearbeidet.

strasjon på programmet viser Figur 1 et frys-bilde av skriverens skjermbilde 1.38,812 etter første tastetrykk.

Instruksjonsteksten som definerer skrivers kommunikasjonssituasjon, er synlig i venstre skjermdel, mens ”skrivearket” til høyre er i prinsippet uendelig langt. Knapperaden oppe til venstre gjør det mulig for skriveren å redigere teksten gjennom kjente funksjoner, som ”slett”, ”slett bakover” og ”klipp og lim”.

Som det framgår av Figur 1, er det lagt vekt på at oppgaven skal være retorisk utfordrende, og at emnet er av allmennmenneskelig art, slik at skriver skal kunne identifisere seg med situasjonen og bruke seg sjøl som ressursbase. For å unngå unødvendig kompleksitet i skriverrollen ble skriverne instruert om å la avsender være av samme kjønn som dem sjøl. Intet er nevnt om sjanger. Siden teksten er skrevet i en eksperimentell situasjon med gitte betingelser, er den altså fiktiv. Hva fiksjonselementet innebærer for den retoriske tilgang, vil bli drøftet under punkt 4.

Skriveren som har produsert teksten, er en 22 år gammel kvinnelig allmennlærerstudent. Hun har norsk som morsmål og er en rimelig habil tastaturbehandler og tekstbehandlingsbruker. Hun var ukjent med at hennes skrivearbeid ble registrert som *prosess*, noe som heller ikke ble eksponert på noe vis under skrivinga. Hun var imidlertid på det rene med at teksten hennes skulle brukes i en studie av studenttekster. Det ble ikke lagt noen tidsbegrensning på skrivinga, som viste seg å vare i om lag 16 minutter.

Skriveatferd er betinget av hvilket skriveverktøy som brukes.¹¹ Det er flere grunner til at PC og tekstbehandlingsprogram ble valgt som skriveredskap i denne studien. For det første sikrer et logging-program reliabiliteten i dataene ved å muliggjøre et presist registrerings-, avspillings- og analysearbeid. For det andre blir skriving på PC mer og mer utbredt, og for det tredje vil en PC-bruker i langt større grad

11 For oversikter: se Christina Haas, “How the Writing Medium shapes the Writing Process: Effects of Word Processing on Planning”, i: *Research in the Teaching of English* 23, (1989),

enn skrivere med annen redskap kunne tillate seg å ”prøve og feile” i form av uforpliktende, spontane idé-innspill og revisjoner av ulike slag, vel vitende om at det hele med letthet kan slettes eller endres. Dermed kan det hevdes at avstanden mellom det tenkte og det skrevne blir mindre, både for skriver - og forsker. For en studie som er opptatt av tekstprosesser knyttet til kognitivt arbeid, er dette av uvurderlig betydning.

1. Historiske bidrag til det multidimensjonale perspektiv

Skriveforskning etter millenniumsskiftet understreker gjerne skrijving som et multidimensjonalt fenomen. Dette innebærer at forskningstradisjoner fra de siste 40 år knyttes sammen under ett og samme overordnede begrep. Matsuda kaller denne tendensen en bevegelse “towards the era of multiplicity”,¹² og Spelman Miller og Sullivan beskriver perspektivet slik:

It allows the broadening of the research agenda to include cognitive, textual and social dimensions, legitimising concerns not only with the detail (in some senses abstract and largely asocial) of internal, individualistic and cognitive processing but also with the textual output of the processing, and with the social context in which this processing takes place.¹³

Foreliggende studie er multidimensjonal ved at den er skriverbasert (kognitiv), tekstbasert (tekstuell) og sosio-interaktiv (sosial). Som et historisk bakteppe for studien kan det være formålstjenlig å gi et riss av de tre nevnte dimensjonene innen skriveforskning fra 1960-tallet og fram til i dag. Denne skriveforskninga blir deretter koplet opp mot retorisk kritikk (jf. pkt. 2).

A. Kognitiv skriveforskning

Den mest innflytelsesrike skrivemodellen i 1960-årene var Gordon Rohman og Albert Wleckes trestadiemodell,¹⁴ med fasene ”pre-writing”, ”writing” og ”rewriting” – en modell som revitaliserte prosessenkningen fra den klassiske retorikkens *partes* – talerens oppgaver – ved å forordne kronologiske, lineære skrivefaser. Trestadiemodellen var altså normativ og i stor grad produkt- og leserbasert. Men førskrivingsfasen innebar noe nytt ved at det ble lagt vekt på skriverens egne erfaringer som idébank og forløsningsstrategi. Dette senderbaserte elementet inspirerte til forskning omkring de mer kreative og psykologiske sidene ved skrijving. På begynnelsen

181-206, Christina Haas, *Writing Technology: Studies on the Materiality of Literacy* og Py Kollberg, S-notation – a Computer based Method for studying and representing Text Composition (Licentiate Thesis, Stockholm, 1998)

12 Paul K. Matsuda, “Process and Post-Process: A Discursive History”, i: *Journal of Second Language Writing* 12 (2003): 65-83, 79

13 Kristyan Spelman Miller og Kirk P. H. Sullivan, “Keystroke Logging: An Introduction”, 3-4

14 Gordon Rohman og Albert Wlecke. *Pre-Writing: The Construction and Application of a Model for Concept Formation in Writing*, (Washington, DC: US Department of Health, Education, and Welfare, 1964)

av 1970-tallet markerte kognitiv skriveforskning seg som egen disiplin og rettet for alvor oppmerksomheten mot skriving ut ifra et senderperspektiv. Denne forskningsgreina interesserte seg for de bakenforliggende, kognitive prosessene som styrer skrivers tekstlige valg under en skriveøkt, og oppvurderte skriverrollen ved å anerkjenne alle mennesker som forfattere med kreative anlegg. Kognitivistene mentaliserte altså skriveforskninga og var kritiske til modeller av typen Rohmans og Wleckes, som de vurderte som utilstrekkelig enkle og todimensjonale i forhold til det å belyse den reelle kompleksiteten i skriveprosessen, slik man oppfattet den. De kjente kognitivistene Linda Flower og John R. Hayes uttrykker skiftet av fokus slik:

The problem with stage descriptions of writing is that they model the growth of the written product, not the inner process of the person producing it. [...] In a process model, the major units of analysis are elementary *processes*, such as the process of generating ideas. And these processes have a hierarchical structure.¹⁵

Det var ikke minst kunnskap brakt til veie av pioneren Janet Emig som lå til grunn for slike synspunkter.¹⁶ Hennes oppsiktsvekkende undersøkelse av skrivinga til skoleungdom i USA viste at det ikke er lineære, kronologiske prosesser preget av logikk og systematikk i planlegging og utførelse som er mest karakteristisk for dynamikken i en pågående skriveøkt. Skriveatferd kjennetegnes heller av opp- og nedadgående bevegelser mellom de ulike nivåene i det tekstlige hierarkiet, og av rekursivitet. Sistnevnte term er opprinnelig hentet fra matematikken, men Emig bruker den for å karakterisere hvordan skrivers tankerekker stadig brytes opp og går over i nye – høgt og lågt i teksthierarkiet. Skrivinga er altså preget av diskontinuitet, der en idémessig eller tekstredigerende innskytelse på ett tekstnivå på ethvert tidspunkt kan avføde konstruktive idéer på et helt annet, en dynamikk som i et dialektisk samspill bidrar til å videreutvikle den framvoksende teksten.

Også metodisk sett var Emig nyskapende gjennom sin bruk av ”think aloud protocols”¹⁷. Denne metodiske tilnærminga ga skrivestudier et etterlenget empirisk fundament. Bruk av ”think aloud protocols” ble videreutviklet av en rekke andre skriveforskere, ikke minst Flower og Hayes, som i 1981 kunne presentere den første helhetlige, kognitive skrivemodellen i sin etter hvert berømte artikkel: ”A Cognitive Process Theory of Writing” (se fotnote 15). Denne har gitt skriveforskere grunnleggende innsikt i hva skriving som individuell aktivitet innebærer. Modellen, som er blitt revidert flere ganger, opererer med kognitive moduler av ulike typer, som i et komplekst samvirke med hverandre skaper dynamikken i skriveprosessen. Ikke

15 Linda Flower og John R. Hayes, ”A Cognitive Process Theory of Writing”, i: *College Composition and Communication* 32 (1981), 367

16 Janet Emig, *The Composing Processes of Twelfth Graders* (Urbana, IL: National Council of Teachers of English, 1971)

17 Metoden innebærer at det blir gjort lydopptak av skrivers kommentarer omkring sin skriving mens denne pågår. En oversikt over undersøkelser der ”think aloud”-protokoller er benyttet, fins i Jim F. Stratman og Liz Hamp-Lyons, ”Reactivity in Concurrent Think-aloud Protocols. Issues for Research”, i: *Speaking about Writing: Reflections on Research Methodology*. Smagorinsky, Peter (red.), *Written Communication Series 8*, (Thousand Oaks, CA: Sage, 1994): 89-112

minst viser modellen at planlegging er noe som foregår heile tida og ikke primært er knyttet til en førstefase.¹⁸

Kognitivistene var gjennomgående opptatt av å lage teoretiske modeller for forskere å tenke i, mer enn å foreskrive skrivepedagogiske prosedyrer. Innsikten i skriveprosessens kompleksitet og individualitet kan nok være årsak til denne ydmyke holdninga. Deres grunnposisjon i forholdet til skrivepedagogikk var likevel klar: Anvisninger må avspeile og finne gjenklang i hva skrivere faktisk og naturlig gjør når de stiller med blanke ark og uten regi. Kognitivistene deler dermed den klassiske retorikkens tro på at ei videreutvikling av menneskelige ferdigheter må være i tråd med hvordan mennesker naturlig er tilbøyelig til å arbeide,¹⁹ men deres nye innsikt i naturlig skriveatferd rokker ved klassisk-retorikkens tro på hva som nettopp er naturlig.²⁰

B. Tekstbasert skriveforskning

Helt siden man på 1970-tallet begynte å interessere seg for kognitive skriveprosesser, har det vært maktpåliggende, men problematisk, å få skaffet til veie pålitelige data som kunne sies å representere underveisskrivinga. Flyktigheten til disse tekstene har naturlig nok vært vanskelig å hanskens med. På 1980-tallet filmet forskerne gjerne sine skrivere og deres arbeid på skrivearket, en metode som åpenbart måtte gi en vanskelig tilgjengelig analysetekst.²¹ Datakvaliteten i sanntidsstudier ble dramatisk forbedret på 1990-tallet, da den digitale teknikken revolusjonerte mulighetene til å etablere et reliabelt korpus av underveistekster gjennom den før omtalte logging-metoden. Skrivers observerbare tekstlige handlinger kan med nåtidens teknologi presist observeres i rekonstruert sanntid. For forsker er det likevel viktig å

18 Ironisk nok er Flower og Hayes seinere blitt kritisert for nettopp å videreføre arven om lineære faser fra klassisk retorikk, særlig i sine første arbeider. Jf. deres tidlige oppfatning av "generating ideas", "organizing ideas" og "translating ideas into text", som lett kan oppfattes som parallell til *inventio*, *dispositio* og *elocutio*.

19 Klassiskfilologen Øivind Andersen uttrykker dette slik: "[Klassisk retorikk] systematiserer og kultiverer det mennesker gjør helt spontant og naturlig, slik at det blir i stand til å gjøre det bedre. Aristoteles ser retorikkens faglige eksistensberettigelse nettopp i dette." (Øivind Andersen, *I retorikkens hage* (Oslo: Universitetsforlaget, 1995), 44)

20 Det er interessant å merke seg at den såkalte prosessorienterte skrivepedagogikken, som har fått stor innpass i USA og Europa, ikke er motivert ut ifra noen forståelse av å ville stimulere naturlige arbeidsprosesser, slik disse er dokumentert gjennom den kognitive skriveforskninga. I ei mye brukt innføringsbok i emnet på norske høyskoler og universiteter heter det for eksempel: "[—] For mange elevar er det frigjerande å kunne konsentrere seg om ein ting om gongen" (Olga Dysthe, *Ord på nye spor. Innføring i prosessorientert skrivepedagogikk* (Det Norske Samlaget, Oslo, 2. utg., 1993), 87) Faseorientert skrivepedagogikk blir dermed stående som en pedagogisk påstand og er idémessig mer på linje med klassisk retorikk. Om parallellitet mellom prosessorientert skrivning og klassisk retorikk: se for eksempel Siv Strömquist. *Skrivprosessen: teori og tillämpning*, (Lund: Studentlitteratur, 1988)

21 Se for eksempel Ann Matsuhashi, "Pausing and Planning: The Tempo of written Discourse Production", i: *Research in the Teaching of English*, 15 (2) (1981) og Michael Williamson og Penny Pence, "Word Processing and Student Writers", i: *Computer writing Environments: Theory, Research, and Design*, Bruce Britton og Shawn M. Glynn (red.), (Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum, 1989): 93-127

oppretholde et prinsipielt skille mellom observert teksthending og antatt kognitiv intensjon, mellom tekstlige arbeidsoperasjoner og mentale prosesser, slik at det ikke trekkes direkte slutninger mellom disse. Kollberg og Severinson-Eklundh uttrykker denne problemstillinga slik:

Methodologically, the study of revision involves many challenges. An obvious problem in studying revision is that there is a gap between the cognitive sides of it and the actual changes that the writer makes in the text. In general, it is not possible to relate a change in the text to a certain goal on the part of the writer, without having additional information about the writer's thinking processes.²²

I foreliggende studie er det benyttet ei hermeneutisk tilnærming, der fortolkningsaspektet blir sett på som grunnleggende for å trekke mening ut av det semantiske potensialet som den kronologiske teksten til skriver representerer. Gjennom bruken av fortolkningsbegrepet eksplisiteres det nevnte prinsipielle skillet – samtidig som metoden legitimerer muligheten for å kunne avdekke sammenhenger mellom skri- vers mentale strategier og de utførte tekstoperasjonene når enkeltheter og helhet blir sett i lys av hverandre. En naturlig konsekvens av en forsiktig og minst mulig spekulativ holdning til studieobjektet, er at det bare er de registrerte teksthendingene som er inkludert i fortolkninga. Eventuelt mentalt arbeid som ikke har satt tekstlige spor, blir ikke forsøkt trukket inn i lesinga.²³ Det er grunn til å minne om Åse Wengelin's spissformulering:

What is the writer doing during a pause? [...] Does the writer plan what to write next, monitor her text produced so far, look for a key on the keyboard or drink coffee?²⁴

Et eksempel kan tjene som illustrasjon på den fortolkningspraksis som blir fulgt i foreliggende studie. Som vi seinere skal se, starter vår skriver sitt fiktive brev med taltalen ”kjære”. Som utenforstående tredjeleser, og fortolker, er det ikke mulig å iso-

22 Py Kollberg og Kerstin Severinson-Eklundh, “Studying Writers’ Revising Patterns with S-note- tion Analysis”, *Studies in Writing: Volume 10: Contemporary Tools and Techniques for Studying Writing*, Rijlaarsdam, Gert (seriered.) og Thierry Olive og C. Michael Levy (årgangsred.), (2001), 89-104, 90

23 På grunn av faren for reaktivitet på undersøkelsesobjektet er for eksempel ”think aloud”- pro- tokoll ikke benyttet. Se for eksempel Daniël Janssen, Luuk van Waes og Huub van den Bergh, “Effects of thinking aloud on Writing Processes”, i: *The Science of Writing. Theories, Met- hods, individual Differences and Applications*. Michael C. Levy og Sarah Ransdell (red.), (New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass., 1996): 233-250. Det er heller ikke såkalte ”stimulated recall”- data, som er basert på skri- vers egenberetning om sine intensjoner og tanker under skrivinga mens han eksponeres for den avspilte tekstprosessen umiddelbart etter skrivinga. En test av troverdigheten i slike utsagn fins i Anne DiPardo, “Stimulated Recall in Research on Writing: an Antidote to ‘I don’t know, it was fine.’”, i: *Speaking about Writing: Reflections on Research Methodology*, Peter Smagorinsky, (red.), (Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1994): 163-181. Forfatterens hovedkonklusjon er at skrivere i etterkant har tendens til å ville forenkle og skape helheter i sin prosess.

24 Åsa Wengelin, “Examining Pauses in Writing: Theory, Methods and Empirical Data”, i: *Com- puter Keystroke Logging and Writing: Methods and Applications*, 130

lere dette elementet og bestemme om valget av ”kjære” (i forhold til for eksempel ”kjæreste venn”, ”hei, elisabeth”) er *tenkt* å være i samsvar med praksis fra tidligere brev, og dermed være retorisk umarkert, eller bryte med denne og *ment* å virke oppsiktsvekkende på adressat (retorisk markert). Siden det heller ikke fins andre spor seinere i tekstprosessen som kan gi noe holdepunkt i den ene eller andre retning, blir innslaget tolket som et åpent og sjangertrygt utgangspunkt for skriver, som på det gitte skrive-tidspunkt ikke har bestemt seg for hvordan den etablerte stiltonen og nærhetsrelasjonen mellom avsender og adressat skal være som del av den fiktive, delte kunnskap.²⁵

C. Sosial skriveforskning

Mens interessen for skrive- og tekstprosesser på 1970- og begynnelsen på 1980-tallet var preget av kognitivism, tok den i fortsettelsen ei sosial retning. Med referanser til teoretikere innenfor språkpsykologi og kommunikasjonsforskning som Ragnar Rommetveit og Martin Nystrand og deres syn på hvordan mening og kommunikasjon skapes, dreide skriveforskninga seg bort fra introspeksjon og kognisjon og fikk et dialogisk og sosio-interaktivt fokus. Man var opptatt av at skriveren influeres av mange kontekstuelle faktorer som påvirker måten tekster blir til på. Ikke minst fikk avsender og mottaker stemmer hos hverandre:

We are writing on the premises of the reader, reading on the premises of the writer, speaking on the premises of the listener, and listening on the premises of the speaker²⁶

Grunnleggende for et dialogisk/sosio-interaktivt syn på kommunikasjon er at mening blir skapt gjennom samhandling. For en skriver innebærer det at han til enhver tid i prosessen antas å måtte posisjonere seg i forhold til leser ved å kalibrere formuleringene i forhold til konteksten, også hva gjelder forholdet til sine forventninger om leseres forventninger til seg. I 1974 introduserer Rommetveit begrepet ”Temporarily Shared Social Reality” (her kalt TSSR i fortolkningsdelen, pkt. 3) som et uttrykk for en tilstand der sender og mottaker er i kommunikasjonsmodus (min term) ved at de deler tekstlige referanserammer.²⁷ En konstruktiv kommunikasjonsprosess innebærer da å gradvis utvide det midlertidige felles forståelsesrommet slik at den reelle forståelse mellom deltakerne vokser. Mening er derfor noe som skapes og forhandles fram underveis mellom skriver og leser, den *transporteres* ikke.

25 ”Delt kunnskap” (”shared knowledge”) er brukt i Patrizia Violi, ”Letters”, i: *Discourse and Literature*, Teun A. van Dijk, Teun A. (red.), (Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 1985): 149-168, 159. I begrepet ligger den private, kontekstuelle basis og forutsetning for brevet, det fellesskap avsender og adressat deler av opplevelser i fortid, i form av fortrolige samtaler, samvær, tidligere brev og så videre – alt det som gjør at brevet faller på plass som relevant og naturlig overfor adressat - og bare ham - i en gitt, men situasjonelt aktualiserende kontekst.

26 Rommetveit, *On Message Structure: A Framework for the Study of Language and Communication*, 63

27 Rommetveit, *On Message Structure: A Framework for the Study of Language and Communication*

Martin Nystrand har utviklet tesen om interaksjon mellom skriver og leser og et gjensidighetsprinsipp som basis for meningsskaping i det han benevner som en grammatikk – ”a reciprocity based grammar of written text”. Grammatikken baserer seg på følgende grunnaksiom (”Fundamental Axiom”):

A given text is functional to the extent that it balances the reciprocal needs of the writer for expression and of the reader for comprehension. Communicative homeostasis is the normal condition of grammatical texts.²⁸

Den omhandler tre nivåer i prosessen: *sjanger*, som instruks og signaler til leseren om hvilke tekstnormer som ligger til grunn, *tema* og *konsekvenser* (”corollaries”), som beskriver kritiske øyeblikk og løsningsprinsipper når nye elementer skal innarbeides i teksten. Disse er: ”choice point corollary” (kritiske øyeblikk ved at ny informasjon truer likevekten), ”options corollary” (valgene som må tas), ”misconstraint corollary” (upassende utforming av tekst, for eksempel ved at fokus blir uklart og misforståelser kan oppstå, også på sjangernivå), ”situation corollary” (klargjøring av teksttype), ”elaboration construction corollary” (utdyping av teksten som står i forhold til leserens forventninger til naturlig tekstferd), ”elaboration episode corollary” (balanse mellom gitt og ny informasjon) og ”elaboration type corollary” (tekstutvikling på lokalt og globalt nivå). Sammenfatningsvis kan man si at dette er delprosesser som postulerer underveisstadier, og fokuserer på de pågående forhandlingene om midlertidig felles forståelsesrom og kommunikativ balanse. Sistnevnte kan trues når det midlertidige forståelsesrommet skal utvides, og ubalanserte, inadekvate utforminger må derfor repareres for at den kommunikative prosessen skal kunne fortsette. Dette kan for eksempel gjøres gjennom kontekstualisering av nye momenter og ved utdyping og spesifisering både på sjanger-, tema- og konsekvensnivå.

Foreliggende studie vil nyttiggjøre seg basis i sosio-interaktiv forståelse av kommunikasjon, særlig begrepene ”midlertidig felles forståelsesrom” og ”kommunikativ balanse”, og dermed teste ut forklaringskraften av disse på konkret, lineært tekstmateriale. De tekniske termene for Nystrands ”corollaries” blir ikke brukt systematisk og eksplisitt, men tas innholdsmessig med i den verbale fortolkningsprosessen.

2. Retorisk kritikk/fortolkende nærlesing

Et sosio-interaktivt syn på kommunikasjon innebærer et krav om at den dialogiske diskursen må underlegges ei *fortolkning*, et nøkkelbegrep også innenfor det vi med et samlebegrep kan kalle moderne retorisk kritikk. Sosio-interaktiv skriveforståelse og retorisk kritikk har begge ei oppfatning av at et tekststykke ikke inneholder én gitt mening, men et meningspotensial, som i stor eller liten grad blir realisert gjennom leserens fortolknings tekst. Begge tradisjoner inkluderer også kontekstuelle forhold som relevante når kommunikativ mening skal beskrives og forstås. Foreliggende studie vil nå bli plassert i relasjon til to retninger innenfor moderne retorikk

²⁸ Nystrand, ”A Social-Interactive Model of Writing”, i: Written Communication Series, Vol. 6:1, 81

som gjerne blir framstilt som motsetninger: den produktorienterte, knyttet til høyverdige tekster og den prosessorienterte, relatert til hverdagens retorikk – representert ved henholdsvis Michael Leff og Michael McGee.²⁹

Innenfor kritisk retorikk kan Michael Leff ses på som talsmann for fortolkninga som overordnet teoridannelse. Han betoner de nærlesende fortolkninger av artefakten for å oppnå innsikt og forståelse av dens helhet og delenes innflytelse på denne. Foreliggende studie, som altså er basert på fortolkende lesning av én tekst, låner legitimering hos Leff. Den avviker fra Leffs ståsted ved at den leste tekst er av hverdagslig art, ved at den er laget i en eksperimentell situasjon og ved at perspektivet er prosess, ikke produkt. Michael McGee på sin side markerer standpunkt mot at de substansielle, eksemplariske tekstene skal være retorikernes viktigste studieobjekter. Han trekker fram menneskets iboende retoriske egenskaper og hverdagsretorikken som det mest interessante, og mener retorikerne bør være opptatt av ”creating precise descriptions and explanations of prevailing persuasive practices”.³⁰ Det prosessuelle er også sentralt hos McGee, der han aksentuerer kontekstens retoriske betydning for diskurser. ”Methodologically, this implies him (= forskeren) in the task of reconstructing the original rhetorical process from its documentary traces.”³¹

Foreliggende studie kombinerer altså trekk fra begge nevnte retoriske retninger. I valg av tekst ligger det et ønske om å vise at også hverdagslige tekster krever betydelig retorisk arbeid, og at disse prosessene med utbytte kan underkastes omfattende, fortolkende lesninger. Dette synspunkt står i en viss motsetning til siste del av følgende passasje hos Lisa Storm Villadsen:

[...] men det er klart, at en retorisk kritikk, der ønsker at dyrke det fortolkende aspekt, vil være mer tilbøielig til at søge mod tekster præget af stor kompleksitet, kunstfærdighed, særegenhed eller lignende, det man kunne kalde ”mesterværker”. Andre former for retoriske tekster udgør meget af den kommunikation, der præger vor hverdag, og disse mer dagligdags former for retorikk kan meget vel lægge op til andre typer retorisk kritikk end den fortolkende.³²

Oppsummeringsvis kan det altså slås fast at inspirasjonskildene for studien er mange, og at den metodiske tilnærminga er preget av pluralisme. Gjennom ei hermeneutisk, fortolkende nærlesing, der deler og helhet sammenliknes og innordnes ut ifra ei opplevende, men samtidig fagligkritisk holdning, søkes det forståelse av teksten som helhet. Begrepsapparat er hentet fra kommunikasjonsteoretikerne Rommetveit og Nystrand, men også klassisk-retorisk terminologi er benyttet når dette er hensiktsmessig, særlig i forhold til brevsjangeren.

29 I framstillinga trekkes det veksler på Dilip Parameshwar Gaonkar: “Object and Method in Rhetorical Criticism: From Wichelns to Leff and McGee”, i: *Western Journal of Speech Communication* 54: 290-316

30 McGee sitert i Gaonkar, “Object and Method in Rhetorical Criticism: From Wichelns to Leff and McGee”, 304

31 Gaonkar, “Object and Method in Rhetorical Criticism: From Wichelns to Leff and McGee”, 306

32 Lisa Storm Villadsen, ”Dyre ord, men hvad dækker de?”, i: *Rhetorica Scandinavica* 23 (2002): 6-20, 18

3. Fortolkende sanntidskritikk

Kanskje noe overraskende viser slutteksten seg å være disponert i tråd med brevretorikkens dispositio fra middelalderens *ars dictaminis* – (se Figur 2).³³ Dette forhold, sammen med andre sjangermessige og språklige observasjoner, vil bli diskutert nærmere i punkt 5, men blir også viktige elementer i fortolkninga av den kronologiske teksten etter hvert som de opptrer.

ARS DICTAMINIS

SLUTTEKST

EXORDIUM med salutatio
(formell hilsen)

kjære elisabeth.
korleis går det med deg? har
du det bra? eg har tenkt veldig
mykje på deg i det siste.

NARRATIO (presentasjon av
saksforholdet som er basis for
petitio)

eg veit at etter du blei kjent med
silje og mari, har vi mista kontakten
litt. ikkje missforstå meg, eg er glad du
for nye vennar, eg unnar deg alt godt.
men eg har ein følelse av at du ikkje har
det så bra no.

PETITIO (appell eller formål)

du veit du kan stole på meg, og uansett
kva som skjer betyr du like mykje for
meg. ver så snill og kom til meg og fortell
meg korleis du har det. eg dømmer
deg ikkje, eg vil kun det beste for deg.
ring meg uansett tid på døgnet, om det
er berre for å seie ”hei”!

CONCLUSIO (konklusjon,
avrunding, med eventuelt løfte
om positiv eller negativ sanksjon)

eg er her for deg uansett.
er så glad i deg.
klem trine

Figur 2: Sluttbrev

Da det viser seg at skriver stort sett gjør seg ferdig med en brevdelt om gangen, vil også framstillinga av nærlesinga bli disponert etter brevetts ulike deler. For å lette analysearbeidet er det kronologiske tekstkorpuset delt inn i innholdsenheter, nummerert 1-48 (Se Figur 5 i Appendix II). Prinsippet for avgrensinga er at hver enhet, eller teksthandling, inneholder informasjon av kommunikativ betydning. Ofte vil

³³ Oppsettet bygger på James J. Murphy. *Rhetoric in the Middle Ages. A History of Rhetorical Theory from Saint Augustine to the Renaissance* (University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London: 1981), 225, brukt i Tore Brøyn, Tre brev og fire billetter. Alexander L. Kiellands brev lest på en ny måte (*Allservice, Stavanger: 1996*)

dette være en helsetning, men også andre syntaktiske/semantiske størrelser kan utgjøre en slik enhet hvis de antas å ha rimelig høy grad av sjølstendighet når det gjelder kommunikativ/retorisk funksjon. Innholdsenheter i parentes betyr at de slettes.

Exordium (1-8)

Førsteelementet "kjære elisabeth." (1) situerer adressaten innenfor et begynnende TSSR med avsender (etter hvert kalt trine) gjennom sjangersignal og anknytning til vennerelasjonen. Ved å velge et umarkert hilsningsformular posisjonerer skriver seg optimalt åpent når det gjelder handlingsfrihet i den videre utvikling av brevet i forholdet avsender - adressat.

Vennebrevsignalet bekreftes og styrkes med ytringa "eg har tenkt veldig mykje på deg i det siste" (2), et mye benyttet, og derfor i utgangspunktet retorisk umarkert, vennebrev-topos - ei unnskyldning for ikke å ha skrevet før – et *captatio benevolentiae*. Elementet "i det siste" kan imidlertid også vurderes som relieffskapende³⁴ ved at det kontrasterer det alminnelige og forventede, og gir brevklijseen en ekstraretorisk funksjon ved å signalisere at det fins en aktualiserende grunn for avsenders omtanke. Dette antas å ville gjøre leser på vakt, den gitte konteksten tatt i betraktning. TSSR får dermed et innhold ut over det å bekrefte en kontaktfunksjon. Status så langt: Et antatt felles midlertidig forståelsesrom er dannet, preget av vennefraser, men med innebygde spenning gjennom tvetydige signaler.

De insisterende ytringene "du er ei jente eg bryr meg veldig mykje om" (3) og ("og er") (4/5) kan nok sies å være forventede elementer i et vennskapsbrev. Men sett i lys av konteksten - både den tekstlige og den situasjonelle -, tydeliggjøres samtidig konturene av en pedagogisk-retorisk strategi hos skriver, en retorikk som skal ruste vennen mentalt til å være med inn i det aktuelle, problematiske saksfeltet og balansere de dramatiske elementer som vil komme. Det hele er basert på en underliggende ethos-argumentasjon som insisterer på omsorg (*commiseratio*) og autoritet til å si ifra – begge deler knyttet til normer i vennerollen: "Venner har empati med og tar ansvar for hverandre i vanskelige situasjoner".

De påfølgende ytringene "korleis går det med deg?" (6) og "har du det bra?" (7), som plasseres like etter 1, er modifierende reparasjonselementer til hva som fortoner seg som problempunkt (*choice point*) for skriver. Balansen i TSSR kan oppfattes som å være truet ved at hun har latt Trine være for pågående og påfallende i sin pedagogisk-retoriske strategi, og reparerer dette ved å bygge ut sjangeren gjennom trygge brevtopen. Hun trekker i tillegg tilbake de mest ekspressive elementene ved at "du er ei jente eg bryr meg veldig mykje om" (3) slettes. Enhetene 6 og 7 kan imidlertid oppfattes som ufrivillig ironiske og bedrageriske sett i forhold til den faktiske kunnskap Trine sitter inne med, noe som Elisabeth seinere vil kunne oppfatte som forstillelse og falsk retorikk når avsender etter hvert vil måtte komme til saka og eksplisitt avsløre sin viten. Denne trusselen mot et balansert TSSR ser ikke skriver,

34 Paul Hopper og Livia Polanyi, "A Revision of the Foreground-Background Distinction", *(Paper presented to the Winter Meeting, LSA, N.Y., 1981)*

eller vurderer det slik at det mangetydige og truende balanseres av det alminnelige og konvensjonelle i sjangertopoene. For formuleringene blir stående urørt gjennom hele resten av skriveprosessen. Sjangeren blir dermed en hjelp for skriver til å reetablere og konsolidere et oppfattet TSSR mellom Trine og Elisabeth, etter at det er blitt utfordret for mye. Utbygginga av sjangeren blir samtidig ei kvilepute for skriver: Det eksplisitt ubehagelige i brevet blir utsatt – så å si både for henne, Trine og Elisabeth – ved et balansert og adekvat exordium.

Denne brevdelen blir siden ikke endret, noe som indikerer at skriver synes tilfreds med balansen mellom umarkerte vennebrevtopoi og elementer som i den kontekstuelle sammenhengen får antydende, ekstraretorisk betydning. Til sammen virker de til mental forberedelse hos adressat og innvarsler narratio.

Narratio (9-25)

Skriveren markerer nytt avsnitt og dermed ny fase i brevet. Narratio er preget av prosessen med å framstille saksforholdet og få tilkjennegitt hva Trine vet om Elisabeth og hennes situasjon. Etter utvist forsiktighet i exordium blir narratio innledet med ei nokså direkte formulering: ("eg veit at du") (9/10). Formuleringa blir slettet etter lang tenkepause, 30 sekunder. Det er klart at skriver nå er kommet til et uunngåelig "choice point" – en avgjørende og vanskelig situasjon, som lett kan true TSSR og dermed ei videreutvikling av kommunikasjonen. Ei parallelloppstilling av til sammen fire påfølgende forsøk på å introdusere dette vanskelige momentet, er illustrerende for prosessen med å utvide og samtidig bevare balansen i TSSR:

Versjon I	Versjon II	Versjon III	Versjon IV
("eg veit at du") (9/10)	("eg veit at etter du flytta har vi ikkje hatt den samme kontakten som vi") (11/12)	("du er ei kjempe kjekk jente.") (13/19)	"eg veit at etter du blei kjent med silje og mari, har vi mista kontakten litt." (21)
		("du har så mykje framfor deg,") (14/18)	"ikkje missforstå meg," (22)
		("så mykje godt du skal oppleve.") (15/17)	"eg er glad du for nye vennar,"(23)
		("eg veit at du har det vanskelig no.") (16/20)	"eg unnar deg alt godt," (24)
			"men eg har ein følelse av at du ikkje har det så bra no." (25)

Figur 3: Episode 1

Den påbegynte formuleringa ”eg veit at du” innebærer et klart trusselement overfor TSSR ved sin begynnende eksplisitasjon når det gjelder Trines avsløring av sin kunnskap om venninna. Elementet blir i Versjon II forsøkt kontekstualisert ved at det utvikles et fiksjonselement som del av den delte kunnskapen mellom Trine og Elisabeth. I Versjon III tar skriveren likevel opp igjen en strategi som vi kjenner fra exordium: den oppbyggelige, pedagogiske tilnærminga. Det negative elementet som snart skal bringes på banen, blir dermed satt inn i en større og mer positiv sammenheng, fylt av håp og forventning. Faren ved denne retorikken er at adressat i for tydelig grad blir preget av det påfallende pedagogiske elementet og kan oppfatte teknikken som ei stakkarsliggjøring av seg. Det kan føre til at hun avviser tilnærminga. Dette innser sannsynligvis skriver og forkaster umiddelbart også denne sekvensen, som erstattes av versjon IV. Denne blir stående. Versjonen bygger primært på Versjon II – men inneholder et utvidet narrativt element, med påfølgende, ekspressive innslag som knytter godt an til fiksjonen. De blir ikke utenpåklistrede, motiverende innslag som henger dårlig sammen med fortellinga, slik Versjon III forholdt seg til Versjon II. Tidsbruken i denne episoden er interessant. Det er bemerkelsesverdig at skrivinga av 21 påbegynnes umiddelbart etter slettinga av sekvensen 13-20, og at 21-25 skrives med sammenhengende flyt. Det er rimelig å anta at den utprøvende skrivinga i de tre første versjonene er direkte årsak til den avklarte balansering av både innhold og språklig form som med flyt presenteres i Versjon IV. Ingen endringer gjøres seinere i narratio.

Ved å utvikle trekantforholdet i den utbygde fortellinga om Trine, Silje/Mari og Elisabeth har skriver med ett skapt en mer ambivalent, og dermed mer interessant, avsender. Sistnevnte kan oppfattes som sviktet og såret – til tross for sine forsikringer om det motsatte. Bildet av Trine som en velmenende og konstruktiv venn tydeliggjøres samtidig. De utfyllende, fiktive innholdsmomentene bidrar også til at skriver nok en gang kan utsette løsinga på problemet om hvordan hun skal la Trine presentere det ubehagelige for Elisabeth. For saksforholdet blir heller ikke denne gang ikledd direkte formuleringer.

Petitio (26-38)

Skriveren markerer ved bruk av avsnitt at hun og Trine står foran en ny fase i brevet, stadiet der budskapet (appellen) skal fram, og hun trenger å samle tankene på ny gjennom en kort tenkepause (7 sekunder). Petitio innledes slik: ”du veit du kan stole på meg,” (26), ”og uansett kva som skjer betyr du like mykje for meg.” (27) – forsikringer om avsenders pålitelighet og gode intensjoner som venn. Argumentasjonen er fremdeles ethospreget – med insistering på nærhet og legitimering i vennskapsforholdet – en parallell til ”du er ei jente eg bryr meg veldig mykje om” (3), som tidligere ble slettet, men som altså lever godt videre i skrivers hode som et preserende, viktig innholdselement. Skriveren står her overfor en ny og dramatisk utvidelse av TSSR, og fortsetter strategien med å bygge opp en vaksinerende mental ressurs hos adressat i forkant av den antatt sårende opplysninga som må følge.

Etter å ha kommet med appellen ”ver så snill og kom (litt) til meg” (28), begynner hun å slite når selve kjernen i appellen skal formuleres:

Versjon I	Versjon II	Versjon III
”og fortell meg om livet ditt.”(29)	(”om det skulle vere noko”) (32/33)	”om det er berre for å seie ”hei!”” (38)
”eg vil kun det beste for deg.” (30)	(”viss du ikkje er klar for å snakke om ting, trenger du ikkje det.”) (34/37)	
”ring meg uansett tid på døgnet” (31)	(Men veit) (35/36)	

Figur 4: Episode 2

Versjon I må karakteriseres som et svært insisterende, nærmest terapeutisk, avsenderorientert utspill. Trine inntar en posisjon som tillater henne å be adressat utlevere seg totalt. Dette bygger en høy terskel for Elisabeth til å ta kontakt. En ubalanse i venneforholdet og TSSR er oppstått, og ytringa fungerer paradoksalt i forhold til skrivers retoriske formål. Dette innser hun, og ved hjelp av Versjon II som mellomstasjon gjenvinner hun gradvis balansen, og ender opp med et klokt innspill med låg responsterskel: ”om det er berre for å seie ”hei!”” (38). Retorikken fra exordium og narratio er til å kjenne igjen: Først kraftige, ekspressive utspill, for deretter å moderere disse gjennom å ta mottakerperspektivet og konsolidere sin mest grunnleggende retoriske strategi: ei bevaring av en symmetrisk vennerelasjon.

Conclusio (39-40)

Gjennomskrivninga av brevet er nå i slutfasen. Bare avskjedshilsenen står igjen. Den utformes som den ekspressive forsikringa ”er så glad i deg” (39) – en parallell til det slettede 3 fra exordium: (”Du er ei jente eg bryr meg veldig mykje om”) - og ”klem trine” (40). Disse elementene harmonerer med den allerede skrevne teksten – også ved at denne har presisert det vage ”kjære” (1) i ekspressiv retning.

Sluttrevisjon (41-48)

Første revisjon foregår i *petitio*, etter 48 sekunder. ”fortell meg om livet ditt” (29) slettes, og ”fortell meg korleis du har det” (42) skrives inn. Justeringa er en naturlig konsekvens av tendensen til nedtoning i det tidligere revisjonsarbeidet og virker til å styrke symmetrien i vennerelasjonen. Etter ytterligere 26 sekunder føyer skriver til: ”eg dømmer deg ikkje.” (43). Ytringa settes inn i forlengelsen av 42 – enda en

gang et eksempel på skrifters noe tvetydige hang til det moralske/ekspressive.

Etter 72 sekunder foretas det justeringer i conclusio ved at skriver lar avsender minne adressat på konklusjonen (appellen) gjennom ”eg er her for deg uansett” (44) – ei forsikrende videreføring av appellen om kontakt. I 39 settes det inn et forsterkende adverbial ”utuleg” (45) [*sic!*] foran adjektivet i setningen, noe som umiddelbart blir slettet. Deretter fjernes hele setningen (”er så (utuleg) glad i deg”) (47). Ei ytring identisk med 39 blir så til slutt satt inn igjen på samme sted som opprinnelig, som aller siste enhet (48).

Revisjonsepisoden 45-48 viser altså først ei forsterking av ekspressivitet i en enhet, så retrett til utgangspunktet, deretter sletting av hele utsagnet – for så å ende opp med innskriving av ei ytring identisk med utgangspunktet (39), og i samme posisjon. Usikkerheten hos skriver knyttet til om formuleringa ”er så glad i deg” bør tas med, eller om den vil true TSSR, er nok et eksempel på hennes kamp mellom ekspressive impulser og retorisk klokskap. Hun vil gjerne uttrykke ekspressivitet, noe som ligger spontant og dypt hos henne, men er redd for at den insisterende, forsikrende tonen blir for intens, og at den kan oppfattes som stakkarliggjørende av adressat.

Om det så er skriver som har disse egenskapene, eller om de må oppfattes som fiktive karaktertrekk hun utstyrr sin brevskriver med, er et spørsmål som fortjener å bli drøftet noe nærmere.

4. Det fiktive element

Vår skriver har produsert sitt brev innenfor rammen av skrivesituasjonen gitt i oppgaveformuleringa (se Figur 1) – med visse kjente kvaliteter hos avsender, hos adressat og i forbindelsen mellom disse to. I et fiktivt brev vil den delte kunnskap mellom avsender og adressat ikke ligge som en avklart basis på forhånd i form av kjent kontekst, men må diktes opp av skriver som et grunnlag for brevet *samtidig* som det blir utformet. Dette fiktive elementet kommer godt fram i sekvensen der skriver bringer inn og bearbeider innslaget om ”silje og mari”. Spørsmålet melder seg: Er det skrifters arbeidsprosesser vi har studert, eller er det slik at skriver har levd seg så sterkt inn i en fiktiv avsenderperson at til og med skriveatferden er blitt påvirket av fiktive egenskaper knyttet til Trine? Kan det med andre ord tenkes at samme skriver i en annen skrivesituasjon og med en annen fiktiv avsender i tankene, ville ha prestert en annen skriveprosess, et grunnleggende annet skrivemønster? Svarene avhenger av hvilken avstand skriver har ønsket, eller maktet, å ha til sin fiktive avsender. På den ene siden veier innlevelse i egen fiksjon, på den andre, instruksjonen om å tenke seg inn i den gitte situasjonen og sjøl være avsender under et fiktivt navn og av samme kjønn. Det relevante hovedpoeng må her være at *alle* arbeidsprosesser – inklusive dem som angår fiksjonen, og uavhengig av skrifters posisjon når det gjelder innlevelse i avsenderrolle, - er skapt i senders hode som adekvate for den opplevde, retoriske situasjonen. Og det er nettopp disse samlede tekstlige arbeidsprosessene som et uttrykk for skrifters retoriske strategier som er vårt anliggende. Det fiktive element i skrivesituasjon og i lineærtekst rammer dermed ikke den retoriske

tilgang eller validiteten i studien, men har bare ført til at skrivers arbeidsprosess er blitt mer omfattende enn hva tilfellet ville ha vært ved skriving av et reelt brev.

5. Innhold, sjanger og språk

Skriveren arbeider med et avgrenset knippe av innholdselementer:

Nærhet/vennerelasjon/omsorg overfor adressat: 2, 3/8, 4/5, 22, 24, 26, 27, 30, 31, 32/33, 35/36, 39/47, 40, 43, 44, 45/46, 48

Antydning om saksproblem: 2, 3/8, 4/5, 6, 7, 9/10, 13/19, 14/18, 15/17

Fiksjon om flytting: 11/12 og nye venner: 21, 23

Motivering av adressat: 13/19, 14/18, 15/17

Avsenderpåstand om adressats vanskelige situasjon: 16/20, 25

Appell: 28, 29, 34/37, 38, 41, 42

Sjangerrelaterte trekk: 1, 2, 6, 7, 40 pluss disposisjon i lineærtekst og sluttekst

Sammenlikner vi innholdselementene i lineærteksten og i sluttbrevet, finner vi nærmest identitet. Disse enhetene synes altså å bli sementert temmelig tidlig i skriveprosessen og blir deretter tatt fram og revidert i ulik grad og til ulike tidspunkt. Vi ser at det er de ekspressive elementene som skriver har arbeidet mest med. Saksforholdet preger også skrivinga, men som vi har erfart, helst som antydninger. Funnene bekrefter ei generell oppfatning av at kontaktfunksjonen er dominerende i et privatbrev, i vårt tilfelle ikke minst som del av det retoriske strevet som ligger til grunn for appellen. Oppfordringsfunksjonen blir derfor overordnet i vårt brev.³⁵

I instruksen til skriver ble det som nevnt ikke stilt krav om teksttype (jf. s. 5), bare at hun skal "skrive" til venninnen. Det er da interessant å merke seg skrivers nære tilknytning til *brevet*, ja det klassiske brevet. Dette kommer fram både av sluttekst og lineærtekst. Vi skal ikke spekulere for mye i hvorfor det er slik, i ei tid der det uformelle og muntlige elektroniske brevet vinner fram i alle aldersgrupper, og ikke minst blant unge mennesker. To faktorer spiller likevel trolig inn: 1. Skrivesituasjonen. Hennes institusjonelle og situasjonelle kontekst er preget av at hun er student. Hun sitter fysisk ved en PC i ei skrivestue på en høyskole i en eksperimentell ramme, og "skrivearket" er til forveksling likt et word-dokument. I tillegg er den retoriske oppgaven preget av alvor.³⁶ 2. Egenskaper hos skriveren. Samlet sett får vi

35 Ifølge Karl Ermert, Briefsorten. Untersuchungen zu Theorie und Empirie der Textklassifikation. (Tübingen: 1979) kan et brev ha fire funksjoner (hensikter): 1. Kontaktfunksjon (å initiere, ta vare på, endre eller ende sosial kontakt mellom kommunikasjonspartnerne), 2. Framstillingsfunksjon (å framstille et saksforhold objektivt), 3. Vurderingsfunksjon (å vurdere et saksforhold), 4. Oppfordringsfunksjon (å påvirke en person til en bestemt atferd). Privatbrevet kan ha innslag av alle disse funksjonene på en gang, mener Ermert, som likevel legger særlig vekt på kontaktfunksjonen.

36 E-brevet synes å kreve en viss grad av munterhet. Dette kommer fram av informanter i Anne

inntrykk av en skriver som er seriøs, velmenende, inderlig og klok. Da er det kanskje ikke så overraskende at hun i den gitte retoriske situasjon, bevisst eller ubevisst, henter fram sin kjennskap til klassisk brevstruktur. Som vi har sett, har hun en skriveprofil som karakteriseres ved at de foretatte revisjonene holdes innenfor brevdelen hun for tida arbeider med. Hun kan dermed betegnes som ”an intermittent writer”.³⁷ I exordium og narratio foretas det ingen revisjoner overhodet som ikke er interne. I petitio og conclusio skjer dette i noen grad, men først etter at brevet er gjennomskrevet. Dessuten har vi sett at hennes skrivemønster inneholder fasene a. ekspressive utspill, b. nedjustering til tryggere skrivestrategier. Sistnevnte kommer ikke minst fram ved at hun trekker inn klassiske brevtoper, både som trygge tekstelementer og som utsettelsesstrategi for å vinne tid til å finne de rette retoriske løsninger på brevets ømtålige tema og appell i henholdsvis narratio og petitio.

Når det gjelder språket, har vi erfart at vår brevskriver i høy grad benytter typiske brevklijéer, men at hun bruker konteksten til å gi disse ekstraretorisk betydning. Stiltonen er ellers preget av muntlig og uformelt språk, slik det passer seg i et vennebrev. Høy frekvens av personlig pronomen og verbal av typen ”være” og ”ha” avspeiler dette. Hun låner litt av mailspråket ved ikke å bry seg med å bruke stor bokstav etter stort skille tegn og i navn. Slik knyttes det nærhet mellom avsender og adressat. Hun opptrer likevel mer forsiktig enn hva det er rom for i vennebrevsjangeren: ”indslag av talesprog, selvafbrydelser, metakommentarer f. eks. i form av indrømmelser med henvisning til skrivesituasjonen”³⁸. Det etableres tidlig noen formuleringer som kan synes å legge rammer på den innholdsmessige utviklinga. Skriveren er spesielt opptatt av formuleringa ”eg veit at”. Dette kan tolkes i psykologisk retning ved å hevde at hun er fokusert på selve saka og appellen, som hun aldri får seg til å sette ord på i direkte form.

6. Konklusjoner

1. Det er foretatt ei fortolkende, retorisk nærlesing av en kronologisk prosesstekst, noe som representerer en utvidelse av den retoriske kritikks tradisjonelle studieobjekt og interessefelt. Tilbakevendende og systematiske, og derfor ikke-tilfeldige egenskaper ved tekstkorpus, er avdekket. Med bakgrunn i sosio-interaktiv forståelse av kommunikasjon har det i fortolkningsprosessen vært mulig å gi en godt sammenhengende, tekstlig fundert kritikk av det makrostrukturelle og retoriske arbeidet skriveren har lagt ned i sin tekst. Det er grunn til å mene at studien berører trekk

Katrine Lund, Breve i brug. Fjernkommunikative genrer i et retorisk perspektiv, *Ph.D.-avhandling*, (Københavns Universitet, 2000).

37 Williamson og Pence, ”Word Processing and Student Writers”, i: Britton, Bruce og Shawn M. Glynn (red.), *Computer Writing Environments: Theory, Research, and Design*, (Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum, 1989), 93-127 opererer med med tre typer skrivere: ”linear revisers”, ”intermittent revisers” og ”recursive revisers”.

38 John Chr. Jørgensen. Om breve. Ni essays om brevformen i hverdagen, litteraturen og journalistikken (*Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet, 2005*), 11. Om brevskrivning i et historisk lys: se Stina Hansson. Svensk brevskrivning. Teori og tillämpning. (Skrifter utgivna av litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs Universitet 18, 1988).

ved skrifters underliggende kommunikative/retoriske strategier og derfor belyser spørsmålet om hva det innebærer å skrive seg fram til kommunikativ mening i en gitt situasjon.

2. Studien supplerer annen loggingbasert skriveforskning på to måter. A. Ved å beskrive og tolke tekstprosesser av retorisk karakter blir det vist at sanntidsstudier kan være tjenlige også når man skal forsøke å forstå skriveprosesser på høyeste tekstnivå. B. Bruken av kvalitativ metode i form av hermeneutisk tilnærming til én tidslinær prosessekst demonstrerer at fortolkning ikke trenger å være et ubekvemt minus ved en sanntidsanalyse, men heller ei helhetsskapende og legitim metodisk tilnærming. ▀

Litteraturliste:

- Andersen, Øivind. *I retorikkens hage*. Oslo: Universitetsforlaget, 1995.
- Brøyn, Tore. *Tre brev og fire billetter. Alexander L. Kiellands brev lest på en ny måte*. Stavanger: Allservice, 1996.
- DiPardo, Anne. "Stimulated Recall in Research on Writing: an Antidote to "I don't know, it was fine."" i: *Speaking about Writing: Reflections on Research Methodology*, Peter Smagorinsky (red), 163-181. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1994.
- Dysthe, Olga. *Ord på nye spor. Innføring i prosessorientert skrivepedagogikk*. Oslo: Det Norske Samlaget, 2. utg. 1993.
- Emig, Janet. *The Composing Processes of Twelfth Graders*. Urbana, IL: National Council of Teachers of English, 1971.
- Ermert, Karl. Briefsorten. *Untersuchungen zu Theorie und Empirie der Textklassifikation*. Tübingen, 1979.
- Flower, Linda og John R. Hayes. "A Cognitive Process Theory of Writing", i: *College Composition and Communication* 32, 365-387, 1981.
- Gaonkar, Dilip Parameshwar. "Object and Method in Rhetorical Criticism: From Wichelns to Leff and McGee", i: *Western Journal of Speech Communication* 54, 290-316, Summer 1990.
- Haas, Christina, "How the Writing Medium shapes the Writing Process: Effects of Word Processing on Planning", i: *Research in the Teaching of English* 23, 181-206, 1989.
- *Writing technology: Studies on the Materiality of Literacy*. New Jersey: L. Erlbaum Ass. 1996.
- Hansson, Stina. *Svensk brevskrivning. Teori og tillämpning*. Skrifter utgivna av litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet 18, 1988.
- Hoel, Tora Løkensgard. *Skrivepedagogikk på norsk. Prosessorientert skriving i teori og praksis*. LNU/Cappelen, 1990.
- Hopper, Paul og Livia Polanyi, "A Revision of the Foreground-Background Distinction". Paper presented to the Winter Meeting, LSA, N.Y., 1981.
- Janssen, Daniël, Luuk van Waes og Huub van den Bergh, "Effects of thinking aloud on Writing Processes", i: *The Science of Writing. Theories, Methods, Individual Differences and Applications*, Michael C. Levy og Sarah Ransdell (red), 233-250. New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass. 1996.
- Jasinski, James, "The Status of Theory and Method in Rhetorical Criticism", i: *Western Journal of Communication* 65, 249-270, 2001.
- Jørgensen, John Chr. *Om breve. Ni essays om brevformen i hverdagen, litteraturen og journalistikken*. Museum Tusculanums Forlag, Københavns Universitet, 2005.
- Kollberg, Py. *S-notation – a Computer based Method for studying and representing Text Composition*. Licentiate Thesis, Stockholm: 1998.
- Kollberg, Py og Kerstin Severinson-Eklundh, "Studying Writers' Revising Patterns with S-nota-

- tion Analysis”, i: *Studies in Writing: Volume 10: Contemporary Tools and Techniques for Studying Writing*, Rijlaarsdam, Gert (seriered.) og Thierry Olive og C. Michael Levy (årgangsred.), 89-104. Kluwer Academic Publishers, 2001.
- Leff, Michael, “Fortolkende retorisk kritik. Et casestudie af Martin Luther Kings ”Letter from Birmingham Jail””, i: *Rhetorica Scandinavica* 26, 2003, 6-19
- Lindgren, Eva og Kirk P.H. Sullivan, ”Analysing Online Revision”, i: *Computer Keystroke Logging and Writing: Methods and Applications. Studies in Writing*, Vol. 18, redigert av Kirk P. H. Sullivan og Eva Lindgren, 157-188. Elsevier, 2006.
- Lund, Anne Katrine. *Breve i brug. Fjernkommunikative genrer i et retorisk perspektiv*, Ph.D.-avhandling, Københavns Universitet, 2000.
- Lutz, Jean A, “A study of Professional and Experienced Writers revising and editing at the Computer and with Pen and Paper”, i: *Research in the Teaching of English* 21, 398-421, 1987.
- Matsuda, Paul K. “Process and Post-Process: A Discursive History, i: *Journal of Second Language Writing* 12, 65-83, 2003.
- Matsuhashi, Ann. *Pausing and Planning: The Tempo of written Discourse Production*. Research in the Teaching of English 15 (2), 1981.
- Murphy, James. J. *Rhetoric in the Middle Ages. A History of Rhetorical Theory from Saint Augustine to the Renaissance*. University of California Press, Berkeley, 1981, 225
- Nystrand, Martin. “A Social-Interactive Model of Writing”, i: *Written Communication Series*, Vol. 6:1, 1989.
- Rohman, Gordon og Albert Wlecke. *Pre-Writing: The Construction and Application of a Model for Concept Formation in Writing*. Washington, DC: US Department of Health, Education, and Welfare, 1964.
- Rommetveit, Ragnar. *On Message Structure: A Framework for the Study of Language and Communication*. London: Wiley, 1974.
- Severinson-Eklundh, Kerstin og Py Kollberg, “A Computer Tool and Framework for analysing Online Revisions”, i: Levy, C. Michael og Sarah Ransdell (red.), *The Science of Writing. Theories, Methods, individual Differences and Applications*, Lawrence Erlbaum Ass., 1996.
- Spelman Miller, Kristyan og Kirk P. H. Sullivan, ”Keystroke Logging: An Introduction”, i: *Computer Keystroke Logging and Writing: Methods and Applications. Studies in Writing*, redigert av Kirk P. H. Sullivan og Eva Lindgren. Elsevier, 2006.
- Stratman, Jim F. og Liz Hamp-Lyons. “Reactivity in concurrent Think-aloud Protocols. Issues for Research”, i: *Speaking about Writing: Reflections on Research Methodology*. Written Communication Series 8, 89-112, Peter Smagorinsky (red). Thousand Oaks, CA: Sage, 1994.
- Strömquist, Siv. *Skrivprocessen: teori og tillämpning*, Lund: 1988.
- Strömquist, Sven og Henrik Karlsson. *ScriptLog for Windows - User's Manual. Technical Report*. Lund Universitet, Avdeling for lingvistik, og Høgskolen i Stavanger, Senter for leseforskning, 2002.
- Sullivan, Kirk P.H. og Eva Lindgren (red.). *Computer Keystroke Logging and Writing: Methods and Applications. Studies in Writing*, Vol. 18. Elsevier, 2006.
- Villadsen, Lisa Storm, ”Dyre ord, men hvad dækker de?”, i: *Rhetorica Scandinavica* 23 (2002), 6-20
- Violi, Patrizia. ”Letters”, i: *Discourse and Literature*, 149-168, Teun A. van Dijk (red). Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1985.
- Wengelin, Åsa. “Examining Pauses in Writing: Theory, Methods and Empirical Data”, i: *Computer Keystroke Logging and Writing: Methods and Applications. Studies in Writing*, Vol. 18, redigert av Kirk P. H. Sullivan og Eva Lindgren, 107-130. Elsevier, 2006.
- Williamson, Michael og Penny Pence. “Word Processing and Student Writers”, i: *Computer Writing Environments: Theory, Research, and Design*. 93-127, redigert av Bruce Britton og Shawn M. Glynn. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum, 1989.

Appendix I: Eksempel på kronologisk tekst

ScriptLog frambringer flere typer lineærtekster, som viser ulike sider ved den kronologiske skriveprosessen. Teksten nedenfor dokumenterer godt muse- og tastebevegelsene, men gir ingen opplysninger om tidsbruk, for eksempel knyttet til pauselengder og klokke.

<START><SECTION1><CAPITAL>k<CAPITAL>jøre <BACKSPACE4>ære <CAPITAL>e<CAPITAL>li<BACKSPACE3>elisabeth<LEFT8><BACKSPACE><CAPITAL>e<CAPITAL><RIGHT8>.<RETURN2><CAPITAL>e<CAPITAL>g har tenkt veldig mykje på deg i det siste. <CAPITAL>d<CAPITAL>u e <BACKSPACE>r ei jer<BACKSPACE>b<BACKSPACE>nte eg bryr meg vedl<BACKSPACE2>ldig mykje om og er<BACKSPACE6><UP2><RETURN><CAPITAL>k<CAPITAL>orleis går det med deg? <CAPITAL>h<CAPITAL>ar du det bra?<MOUSE EVENT><BACKSPACE43><RETURN><CAPITAL>e<CAPITAL>g veit at du <BACKSPACE14><CAPITAL>e<CAPITAL>g veit at etter dy <BACKSPACE2>u flytta her <BACKSPACE3>ar vi ikkje har<BACKSPACE>tt den samme kontakten<BACKSPACE5>a<BACKSPACE>akten, som vi <BACKSPACE73><CAPITAL>d<CAPITAL>u er ei kjempe kjekk jente<BACKSPACE>a<BACKSPACE>e. <CAPITAL>d<CAPITAL>u har så mykje framfor deg, så mykje gost <BACKSPACE3>dt du skal oppleve. <CAPITAL>e<BACKSPACE><RETURN2><CAPITAL>eg
<BACKSPACE2><CAPITAL><BACKSPACE>e<CAPITAL>g veo<BACKSPACE>it at du har det vansle<BACKSPACE2>kei<BACKSPACE2>elig no, o<BACKSPACE><MOUSE EVENT><BACKSPACE><MOUSE EVENT><BACKSPACE><MOUSE EVENT><BACKSPACE><MOUSE EVENT><BACKSPACE2><CAPITAL>e<CAPITAL>g veit at etter du blei kjem<BACKSPACE>nt med <CAPITAL>s<CAPITAL>ilje og <CAPITAL>ma<BACKSPACE><CAPITAL>ari <BACKSPACE>, har vi mista kontakten litt. <CAPITAL>i<CAPITAL>kkje mus<BACKSPACE2>issforstå meg <BACKSPACE>, eg er glad u d<BACKSPACE3>du for nte<BACKSPACE2>ye vennar <BACKSPACE>, eg unnar deg aol<BACKSPACE2>lt goo<BACKSPACE>dt. <CAPITAL>m<CAPITAL>en eg har ein følelse av ay d<BACKSPACE3>y <BACKSPACE2>t du ikkj<BACKSPACE2>jj<BACKSPACE2>kje har edt<BACKSPACE3>det så bra no. <RETURN2><CAPITAL>d<CAPITAL>u veit dy <BACKSPACE2>u kan stole på mehg<BACKSPACE2>g, og uanseyy<BACKSPACE2>tt kva som skjer betyr duy <BACKSPACE2>like mykje for meg. <CAPITAL>v<CAPITAL>er spå <BACKSPACE3>å snul<BACKSPACE2>ill og kom litt<BACKSPACE4>til meg og fortell o<BACKSPACE>,m<BACKSPACE2>meg om livey<BACKSPACE>t ditt. <CAPITAL>e<CAPITAL>h<BACKSPACE><CAPITAL>g<BACKSPACE>g<BACKSPACE><CAPITAL>gh<BACKSPACE> vil kun det beste fot <BACKSPACE2>r deg. <RETURN2><CAPITAL>r<CAPITAL>ing meg uansett tid på døl<BACKSPACE>gnet om det skulle bere<BACKSPACE3>v<BACKSPACE2>vere mno<BACKSPACE3>noko<BACKSPACE24>, viss dy <BACKSPACE2>u ikkkj<BACKSPACE2>je er klar for å snakke om ting treng du ikk<BACKSPACE6>er<BACKSPACE3>er diu <BACKSPACE3>u ikkje det. <CAPITAL>b<CAPITAL><BACKSPACE><CAPITAL>m<CAPITAL>en veot <BACKSPACE3>it<BACKSPACE75>..<BACKSPACE2>, om det er bare<BACKSPACE2>e<BACKSPACE2>erre for å seie hei<LEFT3>”<RIGHT3>” <BACKSPACE>!<RETURN2><CAPITAL>e<CAPITAL><CAPITAL>2>r<BACKSPACE><CAPITAL>r så glad i deg. <RETURN2><CAPITAL>k<CAPITAL>lem <CAPITAL>t<CAPITAL>rine <MOUSE EVENT><BACKSPACE22>ell e<BACKSPACE2>em<BACKSPACE2>megh<BACKSPACE> korleis duy har<BACKSPACE5> har det.<MOUSE EVENT><BACKSPACE><CAPITAL>e<CAPITAL>g dømmer deg ol<BACKSPACE2>ikkje <BACKSPACE>, e<MOUSE EVENT><MOUSE EVENT><CAPITAL>e<CAPITAL>g er her for deg uansett, <RIGHT><BACKSPACE>e<RIGHT14><LEFT8><RIGHT9><LEFT10>utulig <RIGHT8><LEFT9><BACKSPACE10><RIGHT12><BACKSPACE16>.<RETURN>e<BACKSPACE><CAPITAL>e<CAPITAL>r så glad i deg.

Appendix II: Oversikt over skriveprosessen

